

Год. XIX. Октомврий 1927. Кн. 8.

Български Турист

Фот. Люб. Христовъ

П И Р И Н Ъ

РАЗШИРЕНИЕ И ЗАДЪЛБОЧАВАНЕ НА ТУРИЗМА

Българското туристическо движение въ кривата на своето развитие вече отбеляза няколко важни фазиси. То започна, както всички обществени инициативи у насъ, *като интелегентско движение* и бѣ пропито съ идеалистически ентусиазъмъ и дълбоки духовни и научни стремления. И тѣзи елементи опредѣлиха и опредѣлятъ и досега физиономията на възмъжялото вече движение. Благодарение именно на тази сполучлива синтеза на възторга съ научния интересъ, туристическото движение остана чуждо, както на бохемското безгрижие, така и на закостенялата догма. Презъ времето на цвѣтящето еснафство имало тоже туристически почини и практика. Но при тогавашната ограниченостъ не е могло да се отиде по-далече отъ традиционнитѣ „зайфети“ съ шишъ-кебапи и бѣклици. Отъ тѣзи възжеления не сме освободени даже и досега. Мечтата на мнозина начинающи туристи не отива по-далече отъ чевермето и изстудената мастика, но тѣзи мечти никога не сж могли и нѣма да характеризиратъ съвременния и модерния туризъмъ.

Една отъ главнитѣ пропагандаторски задачи на българския туризъмъ бѣ да съживи любовта на българското градско общество къмъ природата. Поради особенитѣ стопански и политически условия, всрѣдъ които се е развивалъ българския народъ, у последния чувството къмъ природата и специално къмъ планината е било винаги много силно. Отъ това хубаво чувство обаче се значително отчужди новообразуваното градско общество. И този фактъ е много понятенъ. Въ желанието си да се огражданаваме бързо, ние помислихме, че ще трѣбва да скжсаме връзкитѣ си съ природата, която ни напомняше за нашия малко „природностенъ“, дивичекъ битъ. Но отъ тази неизбежна за младостта ни като народъ превзетостъ скоро се освободихме. За това не малко допринесе и туристическата пропаганда, която винаги е била будна и настойчива. Но въ това направление ни предстои още много

работа. Току що констатирания фактъ не е повсемѣстенъ. Той се отнася само до нашитѣ голѣми градове и предимно за София, кждето стремежътъ къмъ природата взема вече епидемически характеръ, заприличва на буйно наводнение.

Въ останалитѣ наши градове туристическата пропаганда ще има още дълго време да се бори противъ интелегентската отчужденостъ отъ природата и еснафската ограниченостъ. И тѣзи две твърде различни обстановки, въ които е поставено туристическото движение въ различнитѣ ни по ръстъ и култура градове, ще се очертаватъ и въ схващанията ни по конкретнитѣ задачи на организацията и практиката на туризма.

Стихийното развитие на туризма въ София се обяснява съ две главни причини: първо, съ бързото нарастване на столичния градъ и второ, съ обективната възможностъ за лесенъ туризъмъ. По отношение на туристическитѣ си обекти, София е може би, най-облагодетелствуваната столица въ свѣта. Затова докато въ малкитѣ градове мжчно могатъ да се намѣрятъ любители на природата за организиране, въ София е обратното: *мжчно могатъ да се организиратъ хилядитѣ любители туристи*. На едното мѣсто липса на обективни елементи за организация, въ второто — липса на възможностъ да организиратъ голѣмитѣ маси. Но и дветѣ пречки, колкото и голѣми да сж, не сж и непреодолими. Въ първитѣ мѣста ще работимъ за разширение и организиране; въ вторитѣ — за организиране и задълбочаване. И въ единия и въ другия случай нашата работа е за туризма, отъ името на туризма и съ срѣдствата на туризма, който е единъ единенъ. И на това обстоятелство се дължи крепкото единство въ дветѣ голѣми туристически организации въ България: Б. Т. Д. и Ю. Т. С. И това единство ще стане толкова по-крепко, колкото по-правилно преценяваме етапитѣ на туристическото развитие изобщо въ страната и специално за всѣки туристически центъръ по отдѣлно.

Като не схващаме туристическото движение нито като законствяла догма, нито като такава форма, ние лесно ще се ориентираме въ задачитѣ на всѣки отдѣленъ моментъ отъ неговото развитие и като ги разрешаваме, ние ще ги нагаждаме къмъ общитѣ и трайни негови интереси.

Разширението на туризма въ даденитѣ различни обстановки, днесъ за днесъ се изразява въ нѣколко по-важни строителни и организационни задачи на движението.

Относно строителството, благодарение на тѣзи различни обективни обстановки, ние констатираме стремежъ къмъ две, горе-долу, различни задачи: у едни стремежъ къмъ строене на *планински хижи*, у други такъвъ къмъ *градски туристически домове*.

Въ центрове съ обективна възможность за интензивенъ туризмъ се ражда нуждата отъ хижи, а заедно съ нея и стремежътъ къмъ хижестроение. Това е въ София, Дупница, Кюстендилъ, Самоковъ, Карлово, Елена, Сливенъ и пр.

Въ полскитѣ градове, далече отъ планини, строителнитѣ пориви ще избиватъ къмъ туристически домове. Дали ще ни харесва или не — това е другъ въпросъ.

За туристически домове инициативата излъже отъ старо-престолния български градъ Търново. Понеже туриститѣ трѣбва еднакво да се интересуватъ, както отъ природнитѣ красоти, така и отъ историческитѣ паметници, то и съвсемъ умѣстна и навременна бѣ инициативата на търновскитѣ другари да построятъ една хижа за посрѣщане на множеството туристи, учени и ученици, които идатъ въ Търново да се запознаятъ съ историческитѣ му паметници, които сж такива на народа ни. Покрай това, Търново има и една фантастична география, съ която трѣбва да се запознае всѣки български туристъ. Но и тамъ, кждето липсватъ исторически паметници, и тамъ туристическата енергия ще дири приложение въ подобни инициативи. Следъ Търново имаме Враца, Русе (юноши), Ловечъ, Плевенъ, Пловдивъ и пр. полски градове или такива съ исторически паметници. Този избликъ на енергия и желание къмъ строителство — едно радостно явление всрѣдъ общата апатия къмъ общественъ животъ, трѣбва да се използва и канализира отъ гледището на общитѣ туристически интереси.

Вториятъ въпросъ, който повдигна разширението на туризма въ голѣмитѣ градове и специално въ София, това е вече въпросъ чисто организационенъ: *какъ да се събератъ и използватъ чрезъ организационния апаратъ голѣмитѣ маси отъ стоящи вънъ*

отдѣлни туристи и случайно изникнали туристически групировки.

Че не всичко, което е тръгнало по планинитѣ, е годно за организация, по това две мнения не може да има. И никой по това илюзия не си прави. Но върно е сжщо така, че има условия за едно още по-голѣмо разрастване на туристическитѣ клонове въ София. И това заключение се отнася еднакво къмъ дветѣ голѣми организации — Б. Т. Д. и Ю. Т. С., тъй като тѣ фактически сж само две проявления на едно и сжщо движение. При наличността на тѣзи две голѣми групировки, сжществуването на породилитѣ се 5—6 самостоятелни или „федерирани“ туристически дружества е едно ненормално явление. Разбира се, че и тукъ може да се направи една резерва: появата на случайни „дружества“ е едно доказателство, че тѣхнитѣ членове сж негодни за масова организация. При все това, организационниятъ въпросъ при разрастналото движение къмъ природата е важенъ въпросъ, съ който съвмѣстно би трѣбвало да се занимаватъ нашитѣ централни и клонови настоятелства.

Ако не всички, които ходятъ по планинитѣ сж годни за организация и следователно ще има организирани и неорганизиранни туристи, то наша длъжность е да внесемъ едно разграничение между организирани и неорганизиранитѣ случайни маси. Това разграничение, разбира се не може и не бива да бжде само външно. Външнитѣ белези, напр. туристическата знача-

с. Рила

Фот. Л. Христовъ

ка, не сж безъ значение, тъй като съ тѣхъ ние се поставяме доброволно подъ общественъ контролъ. Но принципалното ни разграничение отъ маситѣ може да се прояви само въ съзнателното ни отношение къмъ природата и въ високата ни дисциплина.

Лѣтно време при масовото напущане на градоветѣ и отчасти и зимно време, при разни скиорски състезания, въ планинитѣ подпадатъ и много случайни хора. Поради своята обща култура или здравъ инстинктъ, мнозина отъ тѣзи случайни туристи се държатъ образцово въ всѣко отношение. За тѣхъ излета е нѣщо като свещеннодействие и та кива начинающи сж нова чиста струя въ туризма. Съ чистия си възторгъ отъ природата и внимателното си държане къмъ хората, както и съ детското си любопитство тѣ служатъ за корективъ и на мнозина писани туристи. Но между случайнитѣ има и действително много „случайни“. Именно въ такива масови излети въ планинитѣ, организиранитѣ туристи трѣбва да импонира съ своитѣ познания, съ своето отношение къмъ природата и хората. Съ

своите познания на природата организираният турист може винаги да бъде полезен на начинаещите туристи, които — както споменахме — често пжти проявяват едно детско любопитство. Когато можем да дадем задоволителен отговор на отправяните към нас въпроси, ние се издигаме в очите на начинаещите и тѣ ясно схващат, че туризмът не е едно праздно *скитничество*, а една *здрава и научна дисциплина, че туризмът обича и познава природата*.

Туризмът трѣбва да служи за образец и по отношение запазване на природните красоти — цвѣта, животни, пещери.

Криворазбираната любов към природата у нас често izbива въ едно чисто варварско унищожение на нейните красоти; на цвѣта, на сталактити и сталагмити, на дръвчета и пр. И тази опасност става толкова по-голяма и по-страшна, колкото из-

летничеството взема по-масовъ и по-неорганизиранъ характеръ.

Ако, следователно, ние нѣма да успѣем да организираме всички любители на излети, то по-лесно бихме могли да имъ наложимъ по-съзнателно отношение към природата и то главно съ нашето образцово държане. Затова и лошото държане на организираните туристи е двойно по-пакостно: само по себе си и като лошъ примѣръ.

Българското туристическо движение е добре поставено всрѣдъ обществото и всрѣдъ природата. Чрезъ творчество, чрезъ залегането да се изучи нашата страна и да се запазватъ нейните природни и исторически ценности, чрезъ разширението и задълбочаване на туризма, българското туристическо движение съ достоинство ще носи свѣтлото знаме, което му предаде щастливецътъ — Алеко.

П. Д.

ДУШАТА НА АЛЕКО

Прелиствахъ албума на една възрастна дама — вече покойница — и се любувахъ на трогателната романтика, която бликаше отъ всѣка страница. Сантиментални стихове, нѣжни като девойка, която навежда очи и се изчервява при думата „обичамъ!“. Афоризми, които величаватъ стрѣмния пжтъ на добродетелите и строго порицаватъ порока. Пълниятъ текстъ на пѣсни и романи, които нашите майки нѣкога тихо сж тънаникали, замечтани до прозореца въ лунна нощъ... Ахъ, тѣзи скръбно-сладки мелодии, които неизлицимо сж се връзали въ детската ни паметъ, чути случайно отъ нѣкоя леля, или приятелка на семейството, или пжкъ отъ майка ни, ако ние сме били първенците въ кжщи и грижите още не сж били успѣли да угасятъ напълно мечтанията на моминството. Тѣзи мелодии, които сме запомнили безъ да щемъ и които не си отиватъ, макаръ че нѣмаме никаква нужда отъ тѣхъ. И тѣ винаги идватъ на устата ни, тѣзи забравени, старомодни романи. Тѣ ни издебватъ когато сме съвсемъ сами, унесени въ глѣбините на собствената си душа, и се явяватъ като изъ невидѣлица.

— „Когато вечеръ пѣешъ“, или Шубертовия романсъ „Il est tard“, или нѣкоя друга пѣсничка, която всички пѣятъ, но никой не знае името на автора... Тѣ ме гледатъ отъ пожълтелите листове, звънятъ въ ушите ми, тихо и приспивно като вълниста пѣсень на шурци въ лѣтна нощъ. Мстилото е изблѣдяло; ржката която ги е писала е станала на прахъ, а тѣ

живѣятъ въ полусънъ, прокудени отъ шумния и нахаленъ джазъ-бандъ.

Въ тази гробница на изсъхнали и пожълтели полски цвѣта, нѣкога съ любовъ брани отъ нѣжна моминска ржка, намирамъ една прелестна имортела, на която времето е само смекчило тоновете, предало имъ е неувимата красота на старите черковни стенописи — една интимна изповѣдь отъ Алеко Константиновъ.

Въ този албумъ тя е препирана презъ юлий 1897 г., наскоро следъ трагичната кончина на поета, а е направена три години по-рано — на 20 юлий 1894 г.

Ето самиятъ текстъ, тѣй както го намирамъ въ стария албумъ. Запазвамъ и правописа му.

„МОЯТА ИСПОВЕДЪ.
(Изъ единъ семѣненъ албумъ).

Име и прѣземе?

— Алеко Константиновъ.

Мѣсторождение?

— Свищовъ.

1. Коя краска прѣдпочитате?

— Краската на кожата à la soeur Clemence.

2. Коя е любимата Ви миризма?

— Миризмата на параходите и желѣзниците.

3. Кой цвѣтъ Ви се вижда най-хубавъ?

— Бутонъ отъ роза и незабудка.

4. Кое животно Ви е най-симпатично?

— Кучето.

5. Коя краска на очи и коси прѣдпочитате?

Фот. Л. Христовъ

Рила. Подъ Ай Гидикъ

- Ясно сини очи и руси коси.
6. Коя е споредъ Васъ най-почтената добро дѣтель?
- Любовъта като сърдечна доброта.
7. Кой порокъ мразите най-много?
- Скъперничеството.
8. Кое е любимото Ви занятие?
- Да пиша хумористически очерки?
9. Кое развлечение Ви е най-приятно?
- Гуляй на чистъ въздухъ въ мъжка компания.
10. Кой е, споредъ Васъ, идеалътъ на земното щастие?
- Свобода отъ всѣкакви условности и задължения.
11. Коя сждба Ви се вижда най за окаяване?
- Да се разочаровашъ въ силата на честността.
12. Може ли да Ви попита човѣкъ на колко сте години?
- Тридесетъ една година, 6 мѣсеца и 20 дни.
13. Кое кръстно име бихте си взели, ако да бихте си го избрали самъ?
- Пакъ Алеко, а като псевдонимъ нѣщо смѣшно.
14. Кой е билъ най-хубавиятъ моментъ въ живота Ви?
- Пътуването ми въ Америка и когато ми хрумна идеята за „Бай Ганя“.
15. Кой е най тъжниятъ?
- Когато измрѣхъ домашнитѣ ми и азъ останяхъ безъ работа.
16. Коя е Вашата главна надежда?
- Че кога и да е ще бждо оцѣненъ по достоинство.
17. Вѣрвате ли въ приятелството?
- Да.
18. Кой е, споредъ Васъ, най-хубавиятъ моментъ презъ деня?
- Ранна сутрина, прѣдъ изгрѣвъ на слънцето.
19. Кое историческо лице Ви е най симпатично?
- Саванарола.
20. Коя личностъ отъ романъ или театъръ?
- Лео на Шпиллагена.
21. Въ коя страна бихте прѣдпочели да живѣете?
- България.
22. Кой е любимиятъ Ви писателъ?
- Тургеневъ.
23. Кой живописецъ?
- Верещагинъ.
24. Кой компонистъ?
- Верди.

Фот. К. х. Радоновъ

Дрѣновскиятъ манастиръ

25. Ако бихте желали да си имате девиза, коя бихте си взели?
- Свобода, честность и любовь.
26. Кое е, споредъ Васъ, майсторското творение на природата?
- Младо и здраво човѣческо тѣло.
27. Отъ кое мѣсто Ви е останжлъ най-приятенъ споменъ?
- Отъ върха на Айфеловата кула и отъ Ниягара.
28. (Ипуснжтъ).
29. Предпочитате ли меко или твърдо легло?
- Меко умѣрено и хладно легло.
30. Кой чуждъ народъ Ви е най симпатиченъ.
- Французитѣ.
31. Напишете нѣкоя Ваша мисль или цитатъ, смисъла на който Вий одобрявате.
- Щастието е относително и азъ съмъ дошелъ до убеждението, че цивилизацията не е направила единъ народъ по щастливъ отъ други; животътъ сравнително е улучшенъ, но количественото отношение между доволни и недоволни едва ли се е измѣнило и едва ли ще се измѣни. . .

Мѣсто и дата на исповѣдта — с. Владая,
20 Юли 1894 г.

Алеко Константиновъ“.

Чели ли сте нѣкъде такава исповѣдъ? — Може би, не, защото не сте срѣщали още душа, като душата на Алеко.

Какво благородство на душътъ, каква изтънченостъ на чувствата и вкуса, каква оригиналность на ума бликатъ изъ тѣзи редове!

Романтика преди всичко, защото тя е искра изъ сърдцето на Бога и пали само избранитѣ сърдца.

„Свобода, честность и любовь“ е неговиятъ девизъ. И кой би могаль да прибави или да отмахне дори една отъ тритѣ думи?

Тази исповѣдъ е ключъ, съ който бждащиятъ биографъ на Алеко ще се опита да надникне въ душата му.

За насъ тя е стара сребърна кутия, пълна съ парфюмирани скъпоценности.

Ние, новото поколѣние, не познаваме Алеко. Той е билъ врѣстникъ на нашитѣ бащи и е заминалъ много рано отъ този свѣтъ, за да можемъ да си го спомнимъ какъ е изглеждалъ на улицата, или на катедрата въ нѣкое събрание, както си спомняме

Вазовъ, Пенчо Славейковъ, Яворовъ или Михайловски. Но кой знае какъ, ние всички си мислимъ, че познаваме Алеко! При звука на името му, предъ насъ израства образа на единъ красивъ мъжъ, съ високо чело и малка брадичка, около 35—36-годишенъ, съ благо, почти женствено лице и лека, добродушна, едва уловима усмивка. Такъвъ, какъвто го знаемъ отъ единъ много популяренъ неговъ портретъ. Нѣма грамотенъ българинъ, който, като види този портретъ, да не откликне съ любовъ и тъга: — „Това е Алеко!“

„Алеко“ и нищо повече. Така народътъ нарича ония избраници, които стоятъ едновременно много високо надъ него и все пакъ много близо до сърдцето му. Тѣ сж рѣдкостъ и Алеко е пръвъ между малчината.

Прелиствамъ една забравена книга: „Процесътъ по убийството на Алеко Константиновъ, извлѣчение отъ стенографическитѣ протоколи“. Любопитни сж последнитѣ часове отъ живота на писателя, споредъ показанията на свидетелитѣ, и общото настроение на тъга по нѣщо непрежалимо, обхванало цѣлата сѣдебна зала. Прокурорътъ казва въ речта си: „Никога не съмъ мислилъ, че азъ ще съставямъ обвинителна речъ противъ убийцитѣ на гениалния творецъ на „Бай Ганю“... И трѣбва да попитамъ този тамъ: — Ти ли си, който уби този святъ човѣкъ?... Той е знаелъ кой е въ колата, че е имало въ нея такова съкровище, за което България ще плаче съ стотини години...“

Познатиятъ общественикъ Найчо Цановъ е казалъ съ развълнуванъ гласъ: Азъ заявявамъ тукъ, предъ почитаемия сѣдъ, че се чувствавамъ въ невъзможностъ да кажа всичко онова, което чувствавамъ въ тази минута за личността на Алеко Константиновъ, личностъ за цѣлия български народъ, личностъ, която бѣха почнали да познаватъ и въ последната колибка, личностъ много блѣскава...“

Единъ отъ защитницитѣ добре е изразилъ чувствата на Алековитѣ съвременници: — „... Ний помрачихме този день съ такава скръбъ, съ такъвъ грѣмъ, щото би трѣбвало 11 май да не го празнуваме вече. И действително, лицето, което се старееше да очовѣчи българина, да му покаже всичкитѣ недостатѣци, за да му покаже какво трѣбва да направи и къмъ какво трѣбва да се стреми; този човѣкъ, който се старееше съ своето перо да възчовѣчи българина — той загина въ този день“.

Самитѣ убийци сж били потресени отъ извършеното и въ сѣда непрестанно повтарятъ, че тѣ не сж познавали Алеко, че не сж искали него да убиятъ,

а другъ. А защитникътъ на убийцитѣ, така почва речта си: — „Тази година, на 11 май, града ни бѣше известенъ за убийството на най-добрия българинъ — Алеко Константиновъ. На всички, които го познаваха, по лицето се отбелязваше тѣженъ отпечатъкъ, препълненъ съ жалостъ. И всѣки се чудеше, какъ тѣй и защо да бжде убитъ този човѣкъ, който е обичанъ отъ цѣлия народъ и който нѣма никакъвъ неприятель?..“

Тѣй се е питала и цѣла България. И отъ всѣка българска душа се е отронила по една топла сълза за непрежалимия Алеко.

* * *

Душата на Алеко се оглежда въ последнитѣ часове на живота му, като въ прокобно огледало отъ черенъ ониксъ.

Въ деня на българскитѣ просвѣтителѣ, Алеко трѣгва за единъ забравенъ български край, заедно съ двама приятели. Предъ новопостроеното читалище въ Пещера нѣколцина приятели се фотографирали — „за споменъ отъ идването на Алеко“, както казва единъ отъ тѣхъ. Този е последниятъ портретъ на поета, застаналъ предъ просвѣтния домъ на единъ български градъ, дошелъ съ кашъ да го освети съ последнитѣ си минути — да сложи епилога на своята сатира.

На връщане файтона минава презъ Радилово — селото на заговорницитѣ — Алеко е изявилъ желание да слезнатъ въ селото. Другитѣ двама съпътници не били наклонни да спиратъ пѣтя си, но не искали да откажатъ едно удоволствие на Алеко и влѣзли въ селската механа. Тукъ Алеко, по незнайно указание на сѣдбата, е разговарялъ съ своитѣ убийци, и ги съветвалъ къмъ добро, както Исусъ се разговаряше съ Юда и поучаваше, въ надвечерието на измѣната. Алеко е питалъ има ли много бѣдни въ селото; интересувалъ се защо селенитѣ се каратъ съ Пещерци за планината и ги съветвалъ да се спогодятъ по братски.

Селскиятъ кметъ, който е устроилъ убийството, казва въ сѣда: „Около Алеко бѣха се набрали доста хора, той имъ разправяше нѣщо и все се смѣеше...“ — Горкиятъ „щастливецъ“!..

Здрачило се презъ това време. Прикривани отъ тъмнината, убийцитѣ изтичали напредъ и залегнали край шосето, до единъ брѣстъ да чакатъ файтона. Въ колата Михаилъ Takeвъ задрѣмалъ на рамото на Алеко. Вториятъ съпътникъ бодърствувалъ на отсрещното столче. Била свѣжа майска нощъ. Презъ

Фот. Л. Христовъ

Пиринъ — Валявишкото езеро

цѣлия пжтъ, отъ селската механа до лобния брѣстъ, Алеко съзерцавалъ звездитѣ.

— „... Алеко ми разправяше за звездитѣ — свидетелствува третиятъ съпжтникъ въ фаталната кола — и ми казваше „видишъ ли ей ония звезди, тѣ се викатъ „Кокошка“, тамъ другитѣ „Ралица“ и пр.“

Съпжтникътъ сънливо е следѣлъ блѣдата ржка на поета, която му е сочила пжтя къмъ звездитѣ и едва е креталъ следъ мисълта му.

Какво ли е мислилъ Алеко въ тѣзи минути, съзерцавайки свѣтлото безмѣлвие на небесата? Какво ли е вълнувало душата му? Или тя е плувала въ блаженна нирвана, станала сама частица отъ звездния миръ?

Въ този мигъ се разнася грѣмъ. Куршумътъ е пронизалъ сърдцето и то мигновено е спрѣло да тупти. Алеко тихо се прегъналъ върху коленитѣ на другаря си и клепачитѣ се спуснали надъ пълнитѣ съ звезди очи...

Такава е душата на Алеко — отъ селската механа до брѣста, отъ Бай-ганювщината до звездитѣ,

* * *

Но защо да говоримъ за смъртта на единъ поетъ, който *живѣе* въ душата на всѣки българинъ и то вѣчно младъ, вѣчно въ разцвѣта на силитѣ си, неостаряващъ като древенъ богъ? Лобниятъ камъкъ край Пещера, върху който стоятъ думи на тжга и позоръ, че „наемни убийци“ прекратили навѣки благата усмивка на Щастливца, е сѣкашъ само споменъ, а самиятъ Алеко каточе живѣе, броди между насъ — до такава степенъ той е душа отъ душата на народа.

Нова България е дала само двама поети, на чието име нашето всеотрицание не е посмѣло да поsegне: Ботевъ и Алеко,

И двамата всеобщо признати за голѣми художници; издигнати като примеръ на добродетель и гордостъ на племето ни, тѣ сж почитани отъ възрастнитѣ и боготворени отъ младежта. Селянче отъ основното училище и застаналиятъ предъ прага на живота студентъ, ги чувствуватъ еднакво *свои*, като слънце, което грѣе за всички.

Ботевъ и Алеко. Единиятъ бунтовникъ съ пламенно слово и поетична любовъ къмъ народа си; другиятъ тихъ, добродушно усмихнатъ магесникъ, който ни поднася горчиво пиетие, отъ което се смѣемъ на себе си, безъ да се сърдимъ нѣкому.

Ботевъ е исполинска трагична фигура, застнала на прага на освобождението ни, върху пиедестала на една нова Голгота. Алеко е скромень гражданинъ на освободената съ грѣмъ и буря Бъл-

гария. Жалкъ всекидневенъ трагизмъ следъ една героична епопея!

Хуморътъ на Ботевъ е сарказмъ, укоръ и заплашване. Който има за другаръ на пояса остъръ ножъ, не може иначе да се смѣе — неговиятъ смѣхъ всѣва трепетъ. Бай Ганю е съвсемъ другъ. За оржжие и бунтъ никжде не става дума. Дисагитѣ сж замѣстили възстанишкитѣ кобури. Героичното слиза отъ сцената; чорбаджийското изедничество се превръща въ жалко сребролюбие и заканителниятъ сарказмъ отстъпва мѣсто на забавния хуморъ.

Будилникъ на Букурешкитѣ хъшове е оглушителенъ за кафенетата на освободена България. Една искрена усмивка сега стига.

Боготворенето на Ботева е понятно. Ботевъ идеализираше народа, работеше само за него и най-после пренесе себе си въ жертва нему.

Алеко, напротивъ, изнесе отрицателнитѣ черти на българина и то твърде стилизувано. Когато Гоголь челъ на Пушкина своитѣ „Мъртви души“, великиятъ поетъ вмѣсто да се смѣе, умисленъ поклащалъ глава и често прошъпвалъ: „Колко е тжжна нашата Русия!“ Такава тжжна книга е и „Бай Ганю“, макаръ че всички се смѣемъ надъ нея...

Ние еднакво обичаме Алеко поета и човѣка. И тукъ именно трѣбва да търсимъ тайната на неговата популярностъ.

Голѣмъ самороденъ талантъ, Алеко ни даде книга, каквато рѣдко се явява у единъ народъ. Русия има само единъ Гоголь, а френскиятъ гений роди само двама поети, които въ комична форма

разкриха душата на своя народъ: Рабле и Молиеръ. България има своя Алеко — единъ блѣскавъ метеоръ, който изпревари времето си, безъ предшественици и безъ замѣстникъ до сега.

И Алеко има своята Голгота, но жалка, безшумна, подла, каквато е всекидневниятъ ни трагизмъ. Но ако Ботевъ е единственъ и неповторимъ, Алеко стои пс-близо до насъ, по-човѣченъ е, неговата сждба сѣкашъ дебне всинца ни. Къмъ голѣмата фигура на Ботева ние пристѣпваме съ страхопочитание — при Алеко отиваме като при свой близкъ човѣкъ, който ще ни посрещне съ приятелска усмивка.

Роденъ идеалистъ, Алеко прозрѣ всичко отрицателно у българина, сѣкашъ за да го избѣгне, за да бжде само бѣлата половина на своето племе. Нищо не засѣнчава неговата гражданска добродетель и затова образътъ му сияе толкова по-свѣтло колкото по-мрачно е около насъ.

Алеко бѣ такъвъ каквито желаемъ, каквито трѣбва да бждемъ всички.

Водопадъ подъ Елъ-тепе

И затова е всеобщ любимецъ,

Туристът го избраха за свой върховен покровител. Не би могло да има по-сполучлив изборъ: Любовь къмъ роднитъ планини; далечъ отъ всекидневното гъмжило, далечъ отъ бай-ганювщината въ живота; и съ открита душа да полетишъ

като птичка къмъ висинитъ — това не значи ли да търсишъ романтичната душа на Алеко, да почувствувашъ нейната милувка въ лъхътъ на свѣжия планински вѣтрецъ и да се слѣдешъ съ нейната свѣтла широта, загледалъ ширинето отъ нѣкой шеметенъ връхъ?...

Люб. Владикинъ

Т Р Ъ Н Ъ

(Продължение отъ брой 7)

И тогава чакъ разбирашъ, защо най-красивия женски типъ, който си виждалъ нѣкога, се ражда и живѣе тука. Тогава си обяснявашъ и стройната кройка на прочутия трънски литака. Черенъ, съ златошити поли и пазви, той пристѣга здраво кръста, подкрепя гърдитъ отдолу, открива ржцетъ и откроява кржглитъ форми на женската снага. Подъ литака се спуща копринена риза съ тантела и рѣдка синя маниста. Сжщо такава тантела покрива гърдитъ надъ откритата пазва на литака и завършва дългитъ ржави на ризата. Въ тази носия всѣка трънчанка е гиздавица. И не напразно трънската женска носия се смѣта най-естетичната, най-практичната и най-спретната. Но още по-хубава е тя, когато се гледа на хоро, дето моми и невѣсти, уловени кръстато за тъмноцвѣтнитъ си колани, мѣстятъ ритмично крака и ведно съ звучитъ на цигулката слушатъ и тихия, едва доловимъ звекъ на пендари и пулове, по които се плъзгатъ вечернитъ лжи на слънцето, надникнало отъ Гърковъ камъкъ. Тогава ти се ще да повѣрвашъ, че откривашъ нови истини и се запитвашъ неволно: та нима ние сме толкова тънки въ усѣта си къмъ хубавото, нима такива ненагледни жени сж ни раждали и въ такава китна страна живѣемъ?

Деньтъ въ Трънъ почва рано, възвестенъ отъ дългоухото поселение на циганската махала, и завършва късно съ разходки, хоро и нестроенъ оркестъръ предъ хотела на вѣчно засмѣния и приказливъ Иванчо Стоилковъ. Между утрото и късната вечеръ цари дълбока провинциална тишина, срѣдъ която човѣкъ би могълъ дъ чуе туптението на собственото си сърце. Дрѣме всичко: дрѣматъ и безработнитъ занаятчи, дрѣматъ и околнитъ кждрави висини. Само отвреме-навреме нѣкой прекоси площада или се чуе лениво сложения заръ на табла. Ти се озѣрташъ, съобразявашъ дълго и трѣгвашъ да диришъ тоя единственъ признакъ на животъ. Но недей се лъга отъ тая дрѣмка. Трънчанинтъ и срѣдъ нея е буденъ стражъ на българската си родина. Никой отъ насъ не знае да се бори за своята българщина като него. Стига да напомнимъ епическия му подвигъ при сръбската окупация презъ 1879 г., за да се убедимъ въ това. Макаръ подъ сръбска власт, трънчани, благодарение на своето българско съзнание, съумѣха да се изтрѣгнатъ отъ ржцетъ на сѣрбитъ и да се присѣдинятъ къмъ предѣлитъ на българското княжество. Хвала на всички, хвала и на тогавашниятъ имъ водител Тако Пеевъ.

Блѣскави страници на българско родолюбие записаха тѣ и презъ 1885 год., дето се развиха нѣколко сражения, жертва на които стана поручикъ Ангеловъ. Презъ последната война пакъ трънчани и царибродчани застанаха на чело на борбата срещу Ньойския проекто-договоръ и пратиха 42,000 подписа, събрани въ една недѣля, на Клемансо съ единъ обширенъ мемоаръ, въ който, покрай другото заявяватъ:

„Прокудени отъ роднитъ си огнища изъ останалитъ родни кжтове на българската земя, ние, ведно съ братята македонци, тракийци и добруджанци винаги що се стремимъ къмъ люлката на нашия животъ, за да умремъ свободни надъ гробоветъ на майки и бащи. И тоя устремъ никой не ще бжде въ състояние да го потуши въ гърдитъ ни, защото не е плодъ на пропаганда, а самъ пропагандира срѣдъ българското племе, че този, който се е борилъ за свободата на брата-робъ, не бива и не може да бжде обкованъ въ робски вериги“. И това въ едно време, когато българската дипломатия сама недоумяваше, какво да прави. Но, за жалостъ, тоя патриотиченъ гласъ не бѣше чутъ отъ призванитъ да дадатъ миръ на окървавена Европа. Отъ трънско се откъсна цѣла област — Дереккола — а друга — Знеполето — се нащѣрби. И сега границата минава почти до самия градъ.

Искашъ ли да видишъ, какви китни мѣста сж откъснати жестоко и несправедливо, качи се на Гърковъ камъкъ, иди на Шопчето, дето въ благи времена трънското гражданство отиваше на разходка да се наслади отъ студената вода на неговото, лебелче, или иди на манастира св. Рангелъ. Презъ лещаци и люлякови храсти ти ще видишъ въ дѣсно отпредъ лабиринта на Босилеградскитъ планини, а въ лѣво скалитъ на ломнишкото ждрело. Ако пакъ искашъ да усѣтишъ болка отъ разрѣфанитъ рани на българската земя, слѣзъ на шосето долу, което стѣснено отъ Ерма и планинскитъ висоти, се провира покрай Пеевата воденица и стига предъ ждрелото. Задъ тебе е ломнишката скалиста гѣнка, въ която се тай с. Ломница, а предъ тебе триумфалната арка отъ блокови стени, между които се блѣска, буботи, и се пѣни надъ хиляди пречки р. Ерма. Но сега нейниятъ напѣвъ не е победна химна, а надгробно нареждане, страховтно и унило: отъ него нататкъ тя става сръбска, тя, нашата хубава Ерма, дала последна целувка на родната си земя при с. Петачници. То, по искането на присторената майка предъ съвременния Соломоновъ сждъ, е раздѣлено

на две. На две е раздѣлено и горе, върху билото на хребета, и село Вrabча, прочуто още отъ сръбско-българската война. Ведно съ останалата му половина у насъ остава тука само село Банкя, богато съ лѣковити минерални извори. Но тѣ не се виждатъ, тѣ само се чувствуватъ отъ това мѣсто. Не се виждатъ и селата, останали отвъдъ, въ Сърбия: Искровци, Куса-Врана, Ракитѣ, Вучи-долъ, Звонци и др. Тѣхъ ги затуля едната страна на ждрелото, по билото на която е минавалъ нѣкога старъ римски пѣтъ; затулятъ ги и стрѣмнинитѣ на Ракитски камѣкъ, покрити съ девствена гора и богати съ каменни вжглища, неизползувани преди отъ насъ, за да бждатъ използувани сега отъ сърбитѣ, ведно съ

изобилнитѣ минерални извори на римскитѣ бани при Звонци, надъ които се висятъ разрушенитѣ стени на Асенова крепостъ. . .

Но стига. Нека се върнемъ подъ сѣнката на двата люлякови склона край Ерма отново въ Трънъ. Въ него е тѣй болезнено тихо и тѣй скръбно може да се мисли върху печалното настояще на българското племе, което отъ години наредъ все губи и губи отъ своитѣ западни земи! . . Да се върнемъ и въ тревожна размисълъ да се унесемъ презъ своето народно минало къмъ неговото бждеще. Защото, отъ никжде не се вижда и не се чувствува България така добре, както отъ Трънъ.

С. Чилингировъ

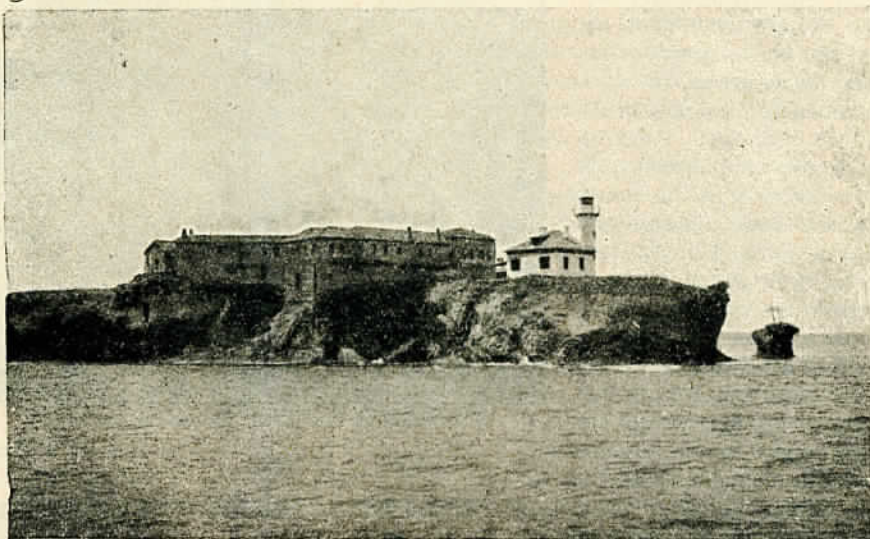
ИЗЪ СТРАНЖА ПЛАНИНА

II.

Оставамъ да пренощувамъ въ училището на с. Кюприя. Това училище прави честь на малкото селце. Не зная кое е накарало селянитѣ да направятъ такова голѣмо, масивно и хубаво здание. Струва ми се, че маларията е спомогнала за това. Тукъ тя нашироко се шири и непривлича учители. Когато преди години (1913 г.) пакъ бѣхъ въ това село, като председател на избора, нѣмаше учител и не можеше да се задържи, все поради маларията. Населението въ това село е ученолюбиво и не иска децата му да сж неграмотни, за това то изгражда удобно училище не само за децата, а и за самитѣ учители. Сега въ новото здание има удобна квартира за учителя и децата на селото и си иматъ вече учители привлечани, поне отъ по-хубавото училище. Тукъ намирамъ сега (1921 г.) учителка заедно съ майка си. Това младо момиче, макаръ и да е отдалечено отъ Бургазъ, макаръ и да прекарва въ постоянни грижи за по-добро просъществуване, все пакъ се утешава съ мисълта, че има поне едно удобно и здравословно училище, гдето може спокойно да се прибере и отпочине. А нещастнитѣ ѝ колеги отъ околнитѣ селца? Когато презъ 1913 год. пакъ бѣхъ изъ тѣзи краища, като искахъ да съкратя пѣтя, трѣгнахъ напрѣко, но се заблудихъ изъ гората и съвсемъ случайно се озовахъ на едно безлесно мѣсто, заето отъ малко селище. Сега не си спомнямъ добре, но струва ми се, че то се нарича Зелена Гора. На страна отъ кжцитѣ се издига започната, но недовършена сграда. Понеже отъ тази рутина долита мелодиченъ, но наставнически гласъ, размѣсенъ съ гласовѣтъ на десетина дечурлига, о се спирамъ предъ една отъ голѣмитѣ дупки между амънитѣ на сградата и виждамъ 19—20 годишна

девойка-учителка, заета съ повѣренитѣ ѝ деца. Горкото момиче! Личи, какъ всички незгоди сж ударили ясенъ печатъ на това младо, но печално лице.

Хора, хора, защо не мислите повече за учителитѣ на вашитѣ деца? Тѣ, особено народнитѣ учи-

О-въ Св. Анастасия до Бургазъ

тели, прѣснати изъ затуленитѣ кжтчета на нашата родина, заслужаватъ всичкото наше внимание и почитъ, защото сж истински народни герои. Не бързайте да ги осжждате, а се погрижете за тѣхъ. Само нашата небрежностъ е, която ги тика на страна отъ пѣтя, по който и тѣ сами искатъ и трѣбва да вървятъ.

Рано на другата сутринъ, вдигамъ отъ чиновѣтъ черната дѣска, изправямъ я до стената, за да служи пакъ за целта, за която е направена, и напускамъ училището и селото. Отправлямъ се на югъ. Пакъ пѣсѣци и пакъ мжно ходене, което те кара нарочно да мислишъ за всичко друго, но не и за пѣтя, за да не усѣдвашъ трудноститѣ, на които доброволно си се съгласилъ.

Скоро пѣсчната крайбрѣжна пѣтека ме довежда до голѣмото блато, наречено Дяволско езеро, разположено почти до брѣго на Дяволския заливъ и оградено съ остри бодлести треви. Въ срѣдата на това твърде голѣмо блато, приемащо водитѣ на рѣката Асанъ Кайракъ множество диви патици чертаятъ красиви кржгове и се гуркатъ изъ водата за храна. Колкото и да бързашъ, не би могълъ да не се спрешъ, за да се полюбувашъ на хубавата природна картина. Гледашъ и ти се струва, че ти си първиятъ, който минавашъ изъ тѣзи мѣста и че никой другъ не е видѣлъ такива дивно хубави картини. Гледашъ и забравяшъ, че си капналь отъ умора.

По-нататкъ пѣтеката пакъ изчезва въ пѣсцитѣ — сѣщински пустинни пѣсци, които тежко се изгазватъ въ жегата, макаръ и да се вижда, че краятъ имъ е близо. Тукъ, по самия рѣбъ на морето, се виждатъ на нѣколко мѣста изхвърлени отъ морскитѣ вълни минни, които презъ време на войната сж дебнели изъ водата своитѣ жертви. Добре 'е че миноносцитѣ сж започнали да ги търсятъ и ги възпламеняватъ,

Следъ доста пѣтъ изъ тѣзи пѣсци, къмъ обѣдъ се отклонявамъ отъ крайбрѣжието, на дѣсно отъ носа Атлиманъ и все навлизамъ въ голѣмитѣ тайнствени гори на Странджа, пресичайки и старата българо-турска граница. Тукъ гората е вѣковна и има красотата на другитѣ наши голѣми гори. Пѣтътъ, обаче, изъ тукашнитѣ гори е по-труденъ, защото тукъ има многобройни увивни растения, които правятъ гората наистина девствена и трудна за преминаване — неможешъ да излезешъ изъ нея неохжанъ.

А колко много сж цвѣтата изъ тази гора, колко много. Нѣкои отъ тѣхъ сж много рѣдки за нашата страна, а нѣкой за първи пѣтъ виждахъ. Тукъ се срѣщатъ и около 9—7 вида вѣчно зелени растения.

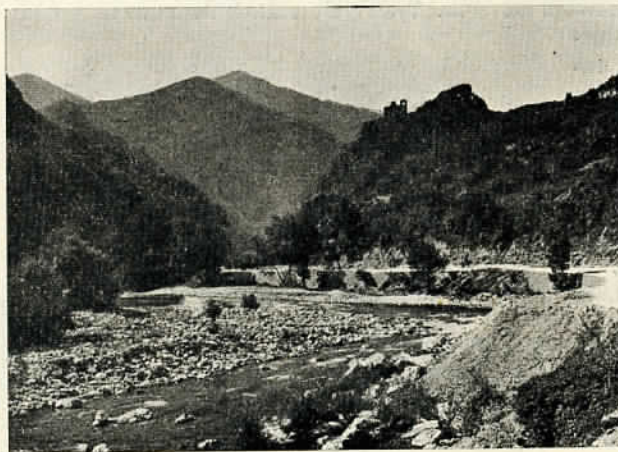
Понеже пресичамъ едно плоско леко възвишение, то вървя на посока, като се старая само да запазя южна посока, докато достигна рѣката Караагачъ, която въ по-горното си течение се нарича Мусакло. За да не губя много време, събувамъ само единия си кракъ и съ подскачане преминавамъ на отвѣдната страна.

Отъ тукъ нататкъ, Странджа представлява небезразборно разхвърляни гористи хълмове.

Следъ дълго лутане било по склоноветѣ, било предъ самитѣ върхове на тѣзи хълмове, следъ много възкачвания и слизания, често провирайки се подъ

увивнитѣ растения и вървѣйки все право на югъ и на лѣво отъ рѣката Орѣшка, притокъ на Караагачъ, азъ достигнахъ до слабо захрастенъ хълмъ отъ височината на който се виждатъ надолу въ лѣво нѣкои кжщи отъ селото Потурнакъ. Отъ тукъ нататкъ по падамъ на по-добъръ пѣтъ, който иде отъ къмъ Потурнакъ и който скоро се превръща на хубавъ горски пѣтъ. Той не отстъпва по красота на изминатитѣ до тукъ мѣста, защото цѣлиятъ е засѣненъ отъ коронитѣ на дърветата и прилича на обрасълъ съ зеленина тунелъ. Леко се пѣтува изъ този срѣдгорски пѣтъ, макаръ и нѣколко часа да пѣтувамъ по него. Този пѣтъ ми напомня другъ единъ, сѣщо тъй красивъ зеленъ тунелъ, всрѣдъ последнитѣ източни разклонения на Родопитѣ, между Ортакойския манастиръ и остатъцитѣ отъ голѣмия старъ замъкъ, разположенъ върху самотната височина, доминираща надъ Бѣломорската равнина.

Следъ дългъ пѣтъ изъ усойнитѣ недра на Странджа, изкачвамъ се на съвсемъ открито, оголено мѣсто, на върха на една височина. Открито е, не защото се намира на широка горска поляна, а защото около мене лежатъ труповетѣ на хиляди изсѣхнали дървета. Навѣрно страшна планинска буря, минала преди години отъ тукъ, е съсипала този край отъ вѣковната гора. Отъ това мѣсто се открива далечъ, далечъ на изтокъ отъ мене, морето. Синьо и хубаво море, чисто и гладко като огледало. Далечъ, навжтре въ него, се вижда параходъ прекосващъ нашитѣ води за къмъ Цариградъ, а още по-нататкъ отъ него, изгубила брѣга, личи блѣстяща точка запалена отъ яркото срѣдмайско слънце. Това е сребърното платно на

Фот. К. х. Радоновъ

Долината на Чая. Асѣновата крепостъ

смѣлъ вѣтроходъ, на пѣтъ къмъ Василико.

Чувствувамъ, че отъ тукъ за последенъ пѣтъ погледътъ ми обхваща широкъ кржгозоръ и че за последенъ пѣтъ се вижда морето. Защото предъ мене започва пакъ гора. Сбогомъ красиво родно море, сбогомъ!

Кривнувамъ право на югъ, защото ме привлича грамадниятъ лонгозъ, въ който ме чакатъ нови губеници, нови мжнотии и нови красоти. Току преди да навлеза въ мрачинитѣ на гората, между нападалитѣ съсипани трупове на дърветата, върху високо стебълце, стърчи самотно кърваво червено анемоне. Въ самотата човѣкъ мисли много, въ самотата той философствува. И ето, сова малко червено цвѣтенце възпря моя пѣтъ и азъ дълго, дълго мислихъ, и за него, и за себе си и за много, още много

нѣща. Дали този кървав цвѣтъ, изправенъ предъ краката ми, иска да ме възпре? Показва ли, че трудности ме чакатъ?

Наоколо никакъв шумъ, никакъв животъ. Чувствувамъ, че съмъ самъ, съвсемъ самъ, много отчужденъ и далечъ отъ хората, гонени по градове и села отъ дребнички мисли за проживяване.

Мрачния лѣсъ ме вика и азъ прекрочвамъ кървавото самотно анемоне и се скривамъ отъ очитѣ, и на морето и на небето.

Следъ дълго бродене между увивнитѣ растения на гората, умората ми достига до тамъ, че повече не мога нито крачка да направя и азъ полягамъ да си отпочина на една съвсемъ малка полянка. Пре голѣмата умора ме бързо унася въ сънъ. Изглежда, че дълго съмъ проспалъ, защото, когато отварямъ

очи, макаръ и да не се вижда прѣзъ дърветата слънцето, усѣщамъ, че то вече прекрочва за падния прагъ на небосклона.

Макаръ и да се пробуждамъ самъ, струва ми се като че нѣкой другъ е причина за пробуждането ми. Оглеждамъ се на около, но никого нѣма. На две крачки на дѣсно отъ мене виждамъ на единъ храстъ кацнало славейче, замислено вгледано на долу, а на две-три педи подъ него, бавно се увива на горе змия, съ стрелнати въ жертвата очи. Азъ, безъ да ставамъ, хващамъ здраво лежащата до ржката ми тояга и замахвамъ силно надъ себе си въ въздуха. Процепениятъ въздухъ издава остро и тревожно свистене, отъ което славейчето се стрѣсва като отъ сънъ и отлита. Змията се спира, бавно извива глава къмъ мене, вторачва се, и бавно, бавно почва да слиза на долу. Нѣма нивга да забравя този стѣкленъ, смразяващъ змийски погледъ. Само който е срещалъ погледа на змия, или който е видѣлъ какъ гледатъ очитѣ на одрана отъ кожата човѣшка глава, само той знае какъ страшно гледатъ очи безъ клепачи.

За да избѣгна отъ разсърдената змия, азъ ставамъ и тръгамъ пакъ. Следъ дълго вървяне, ето ме вече отдавна изминалъ лиянитѣ и замръкналъ въ голѣмата гора отъ ориенталски букъ. Вече започвамъ истински да се безпокоя какъ ще продължа пѣтя,

като мѣстата ми сж съвсемъ непознати и не мога да се ориентирамъ, а искамъ да пѣтувамъ презъ нощта, защото човѣкъ тогава изпитва състояния, които никога денъ не може да му даде. А нощемъ въковната гора е толкова страхотна и тъй величавъ!

Ето че скоро съглеждамъ наблизо, на една малка полянка, две-три колиби. Тѣ всички сж празни и азъ избирамъ една съ огнище. Макаръ и колибитѣ явно да ми показватъ, че скоро или по-отдавна тука е имало хора пастири, все пакъ не ми се иска да повѣрвамъ, че и други хора преди мене е имало залутани въ този самотенъ край.

Оставямъ тежката раница, и се разтичвамъ, до гдето още се провижда, да привлече до огъня колкото се може повече и по-дебели попадали по зе-

мята сухи клони, защото става все по-хладно, а овлажнялитѣ ми отъ потъта дрехи, ми докарватъ лека трѣска. Намирамъ наблизу едно изворче, въ коренитѣ на единъ старъ букъ. Не зная защо, чувствувамъ силна привързаностъ къмъ изворчето и не ми се иска да стана. Може би, защото шумътъ му нарушава горската тишина и менъ ми се струва, че около мене има животъ, че не съмъ самъ.

Прибирамъ се най-после, запалвамъ огънь и колибата бързо се позатопля. Добриятъ покривъ и огъня всрѣдъ гората ме правятъ по-разположенъ и азъ се пренасямъ въ миналото. И ето азъ виждамъ прочутия Страхилъ „страшенъ хайдутинь“, придруженъ отъ своя „башъ байрактаръ“ Атнаджа, какъ броди изъ сжщитѣ тѣзи непроходими мѣста безъ страхъ, защото тукъ никой не може да го намѣри, нито смѣе да дойде. Виждамъ го какъ слиза

Фст. К. х. Радоновъ

Водопадъ при Бачковския манастиръ

отъ планината, излиза на друмоветѣ край селата, тормози тиранитѣ турци и имъ взима богатствата и стокитѣ, които носятъ, па ги раздава на своитѣ момчета и беднитѣ селяни и пакъ се оттегля въ гората, гдето е царъ и гдето свободно отпочива. Като се знае още, че и самиятъ масивъ на Странджа е извънредно обърканъ лабиринтъ, то лесно може всѣки да си представи, какво удобно и недостъпно жилище е била планината за нѣвгашнитѣ хайдути.

П. Пиерини

„Ручей“

„Рила“

НА ПЪТЪ ЗА ДЪОВЛЕНСКО

Въ късен лѣтенъ день напустнахме шосето Пещера-Батакъ и възвихме по стрѣмната и уморителна пѣтека за къмъ Нова-махла (Иени-махле). Повече отъ единъ часъ се изкачвахме по юго-западнитѣ склонове на безименната височина, между дребни храсталаци, единични борови горички, ниви и ливади. Отдѣсно долу, въ единъ дълбокъ долъ протича рѣчичката Гяуръ-гине, дѣсенъ притокъ на Стара-рѣка, а на западъ се вижда Рила, до нея началото на Родопитѣ и още по-близо Баташкия Карлъкъ. На високо неравно плато, подъ височината Тумба е селото Нова-махла, което съ своитѣ бѣли двуетажни и добре подредени кѣщи напomnia отдалечъ на ония хубави и богати балкански селища стигнали преди освобождението до завидно благосъстояние. Населено е само съ турци, които говорятъ не добре български, но между тѣхъ само нѣкой старъ фанатикъ не е хвърлилъ още фесътъ, — всичко друго по нищо не се различава отъ българитѣ на околнитѣ селища. Тѣ сж много любезни, разговорливи и любопитни. Всѣка по-красива кадѣна при срѣщата си съ чужденецъ, нарочно открива повече своето намѣтало за да покаже изцѣло лицето си и своя бюстъ. Богатитѣ борови гори, усиления трудъ и не до тамъ удобни пѣтища сж създали добъръ поминъкъ, но напоследъкъ тежкитѣ налози върху горското производство каратъ населението да дири други срѣдства за препитаване. Върѣдъ околнитѣ височини: Сивриджа, Кавръка, Керезъ аланъ и Хорозъ борунъ, чийто върхове сж вѣчно зелени и при височина повече надъ 10000 метра, селото би станало прекрасенъ курортъ.

Отъ тукъ на югъ вървимъ по широка и отпжкана конска пѣтека, по която се свлича дървеня материалъ отъ къмъ Аланъ-дере. Пѣтеката се провира презъ едри борови гори, които на мѣста отъ лѣво и дѣсно ставатъ непроходими. Къмъ Куртлуджа, вододѣлътъ между Гяуръ-гине и Фотенската рѣчичка, горитѣ ставатъ още по-едри и величествени. Това е една голѣма равнина наведена на юго-изтокъ отъ която нищо друго не се вижда освенъ небето, ближнитѣ зелени върхове на околнитѣ височини и на югъ далечнитѣ планинскитѣ вериги на Чепеларския Карлъкъ. И тукъ би станало незаменимъ курортъ, далечъ отъ шумъ и прахъ, стига само да има по-добри съобщения. Отъ Куртлуджа се отдѣлятъ две пѣтеки — дѣсната по-удобна отива къмъ Аланъ-дере, а лѣвата е по тѣсна и каменлива, която върви по лѣвия брѣгъ на Фотенската рѣка. Нататъкъ горитѣ ставатъ по-рѣдки, като отстъпватъ мѣсто на ливадитѣ, и колкото повече приближаваме селото Фотенъ, толкова повече и гората намалява.

Какъвъ контрастъ между две съседни села, отдалечени само по 10 км. едно отъ друго и чийто жители сж турци! Тукъ кѣшитѣ сж мръсни, двороветѣ разградени, хората отбѣгватъ срѣщитѣ съ пѣтника, разговоритѣ имъ съ прости и дотегливи, въ погледа имъ личи една замисленостъ за утрешния день. Тѣ едвамъ преживяватъ съ планинското земледѣлие, за-

щото не имъ позволяватъ вече да сѣкатъ горитѣ. Фотенъ е заселено въ единъ дълбокъ долъ на едноимена рѣчичка. Наименованията на околнитѣ височини показватъ, че тукъ до неотдавна е имало българско население, което може би да е изтурчено и е забравило своя езикъ. Най-близо е мѣстността Стойкитѣ, кждето имало следи отъ селища. — Стойкитѣ се нарича сега едно селце въ Родопитѣ надъ Чепеларе, за което преданието разправя, че дѣдитѣ имъ сж дошли презъ време на потурчването отъ къмъ Пещерско. Надъ селото е градището, голѣма мжно достъпна височина съ следи отъ срѣдно-българско градище, а надъ него долу „Кръгна“, обширна равнина и следи отъ старо заселище. Отъ Градището се вижда цѣлия Баташки Карлъкъ, на изтокъ Персенкъ, на ю. и. Чепеларския Карлъкъ, а на югъ редъ планински вериги и височини. Юго-западно отъ селото до Баташкия карлъкъ е Късъ-бунаръ (Моминъ-кладенецъ). Било е въ онѣзи безгрижни далечни времена, когато двама незнайни момци отъ различни махли на загинало село се влюбили въ една красива мома. Привечеръ на ранна есенъ двамата момци намиратъ момата на кладенеца и за да престанатъ повече спороветѣ тѣ я разсичатъ на две половини. Тогава се извива страшна буря съ вихрушка и порои и свлича голѣмитѣ камени блокове покрай рѣката надъ селото.

Колкото повече се отива на югъ въ центра на Родопитѣ, толкова по-лоша е и пѣтеката, която особено отъ Фотенъ за Селча минава презъ високи бърда, стрѣмни урви, долини или неравни поляни, обрастнали съ едри храсталаци. Последното село е далечъ два часа отъ първото. Застроено е на севернитѣ склонове на едноименна височина и отдалечъ още издава страшна мизерия. То е чисто помашко село, изгорено презъ Балканската война, сега едвамъ наполовина възобновено. Населението прекарва непоносимо тежъкъ животъ, всички просто гладуватъ, тѣ сж дрипави, окъсани и на мнозина се виждатъ месата. Нѣматъ нищо освенъ една слупена кѣща, две дървени лѣжици, едно гърне — това е всичкото богатство на едно помашко семейство. Не е тукъ мѣстото да се обяснява на какво се дължи тази мизерия и защо тѣзи добри българи-мохамедани сж забравени отъ свѣта, — но на пѣтника става мжно, когато слуша женитѣ да говорятъ хубавъ български езикъ, а мжетѣ и децата се стремятъ да говорятъ турски и открито заявяватъ че ще се изселватъ въ Турция. Преди войнитѣ никой не е мислилъ да учи турски езикъ и още по-малко се е мислило да се напуска родния край, — тогава е било друго, тогава се е живѣло по-безгрижно, имало е поминъкъ, а сега е непоносимо тежко. А така е въ повечето отъ помашкитѣ селища отъ този край. Даже въ голѣмото и по-заможное село Мугла мнозина се приготвяватъ да се изселятъ, а въ по-бѣднитѣ села всички сж готови. На чужденеца се кѣса сърдцето предъ мисълтъ, че зима идва, а тѣзи българи още сега гладуватъ и когато виждатъ деца безгрижно да притичватъ кривитѣ

улички съ живъ и ясенъ погледъ, съ лица още бодри и засмѣни, които може би не ще дочакатъ отново друго лѣто, то той се вижда немоощенъ и иска по-скоро да напусне този край за да търси виновниците за тѣхната тежка орисия. Причинитѣ за тѣхната мизерия сж много, не една и две, но горската концесия съвършено разби и последнитѣ надежди за по-сносенъ животъ.

Напускаме Селча съ мисълта, че нататъкъ ще намѣримъ по-добре наредени села и население, което прекарва по-честити дни. Пжтеката пресича височината надъ селото и се спуска дълбоко въ долината, където нѣкога е имало селище. Далечъ 1 часъ отъ тукъ, на юго-западъ е имало голѣмо и богато селище, Черешово, запуснато отдавна. Сега съ това име се нарича едно село на дѣсния брѣгъ на Кричимската рѣка. Отъ тукъ за Дьовленъ пжтя върви презъ стрѣмни спускове, хубави борови гори, или обширни високи плата, сега ливади. На много мѣста покрай пжтеката личатъ нѣкогашни следи отъ калдѣрѣми. Тукъ отдавна е кипѣлъ животъ, имало е богати и голѣми селища, каквито едва ли ще види втори пжтъ този край. Пжтуването е дълго и уморително, особено преди да се наближи къмъ Дьовленъ, разположенъ ниско въ долината, а ние трѣбва да слизаеме надолу по голитѣ склонове на Гребенецъ.

Дьовленъ е заселенъ въ дълбоката долина на лѣвия брѣгъ на Дамлж-дере, притокъ на Кричимъ, заграденъ отъ с.-з. съ Гребенецъ, гола височина, тукъ-тамъ само обраснала съ храсталаци и дребни горички, отъ северъ съ Потреба, голѣма гола височина, на която има следи отъ старо светилище, на югъ се издигатъ Улукъ-Кедикъ, Хамамъ-бунаръ и Озятъ, чийто склонове отъ къмъ Дьовленъ сж обраснали съ борови гори. Градчето сега едвамъ брой стотина къщи, а преди войнитѣ е билъ голѣмъ и богатъ градъ. Населенъ е съ помаци, които живѣятъ тежко, българитѣ сж пришелци, повече чиновници. Преди изтурчването, Дьовленъ е билъ голѣмъ български центъръ, — сега помациитѣ на много мѣста ще ви посочатъ Св. Богородица, Св. Георги, Черквицето. Калугеровъ-долъ, ще ви разправятъ не съ охота за Каурското кале (Крепостта на невѣрнитѣ), за Кървище, където при потурчването на тѣзи покрайнини 40 девизи не искали да приематъ мохамеданството и сж били избити.

На югъ планинитѣ сж още по-недостъпни, селищата сж далечъ едно отъ друго, горитѣ сж поедри, но експлоатирането имъ при сегашнитѣ пжтища е немислимо.

Отъ Дьовленъ за къмъ Карабулакъ, пжтеката е

по-утжпкана, но много стрѣмна, криволичи нагоре презъ хубавитѣ борови гори на Улукъ-Кедикъ. Следъ тежка умора, пжтника се чувства съ нови сили предъ гледката на югъ. Разкриватъ се нови височини съ необятни гори, които обграждатъ незнайни долини. презъ чийто недра протича Кричимъ съ нейнитѣ многобройни притоци. Далечъ нейде самотно селце се свило въ дълбинитѣ, дето вижда само слънцето презъ лѣтнитѣ дни, а зиме снѣжнитѣ върхове на планината. Другаде голи плата чакатъ косача и стадата. На югъ въ далечинитѣ е Каинъ-чалъ, предъ него конусообразно се издига Гьозъ-тепе, а въ омарата на ю.-з. едвамъ се очертава Бозъ-Дагъ. Наблизо къмъ изтокъ е Мурсалица, задъ нея Чепеларски Карлъкъ и Переликъ.

Поехме по слабо наведена пжтека презъ разредена борова гора. Минаваме Панаиръ-Кедикъ — висока навредъ издадена равнина съ следи отъ черкви и старинни гробове на голѣмо селище; — надолу гората е особено пленителна и величествена. Следъ три часовъ усиленъ ходъ бѣхме вече въ Касърлии,

широко и дълго ниско плато, заградено отъ всички страни съ вѣчно зелени планински вериги. Тукъ до не преди много години е кипялъ шуменъ животъ, тукъ височинитѣ сж били оглушавани съ звѣнцитѣ на безчетъ стада, по усойтѣ сж се разнасяли виковетѣ и пѣснитѣ на безгрижнитѣ пастири, а сега е глухо, пусто. Всичко затихнало, сѣкашъ очаква съ трепетъ нѣщо ново, или се прекланя предъ останкитѣ на не далечното минало, което не ще се върне вече. Нѣкъде косачи мълчаливо ед-

Фот. Л. Христовъ

Рила. На пжтъ къмъ Разлога

вамъ крачатъ. другаде жетварки безъ шумъ и шепотъ, надвесили се ниско прибиратъ бавно зимнината.

Пжтя е удобенъ и широкъ, върви презъ широка долинка, обраснала съ една отъ най-хубавитѣ иглолистни гори на този край — нареченъ Кавгалинитѣ.

Подиръ пладне къмъ 2 часа бѣхме вече въ чисто турското село Карабулакъ, разхвърлено на двата брѣга на Карабулакската рѣчица, всрѣдъ не високи голи стрѣмнини. Населено е съ турци, които малко знаятъ турски; тѣ сж по-добре отъ околнитѣ помаци. Мѣстнитѣ имена сж турски.

Нашата цель бѣше високия връхъ Гьозъ-тепе, а до тамъ е още далече, макаръ че изглеждале много близо. Нищо по-уморително презъ тѣзи покрайнини, когато за да се достигне единъ пунктъ, ще трѣбва да се преминатъ хиляди долини, да се покатерва и слиза по безброй стрѣмнини. До тукъ такъвъ бѣше нашия пжтъ, — такъвъ е и до Гьозъ-тепе. Ние трѣгнахме съ последни усилия презъ малка пло-

родна долина и отново се покатерихме по кривата пътека изъ боровитѣ гори. Спираме въ с. Чала, чието население сѣщо помаци прекарва донѣкѣде сносенъ животъ, има повече работна земя и по-голѣми пасбища за скотовѣдство. Мѣстнитѣ имена сѣ сѣщо български.

Отъ Чала най-удобно се отива за Гьозъ-тепе. Едничкия пътъ върви по вододѣла между Кричима и Карабулашката рѣкичка. Самия върхъ има форма на сплеснатъ конусъ, обрасналъ почти догоре съ борови гори, само отъ юго-западъ е голъ и достъпенъ. Наоколо има богати пасбища. Отъ върхътъ се открива на всички страни необятенъ кръгъзоръ. Върхътъ е високъ едвамъ 1800 м, всички далечни върхове сѣ по-високи, но отъ тѣхъ не се открива такава гледка, както отъ Гьозъ-тепе. На югъ е Каинъ-чалъ, малко по въ дѣсно, много ясно се очертава Бозъ-дагъ, на юго-западъ се простира Пирина, а далечъ на западъ въ последнитѣ слънчеви лъчи се издигатъ въ небесата върховетъ на Рила. На северъ Баташкия Кар-

лъкъ — до него Персенкъ; на изтокъ Чепеларски Карлъкъ и Переликъ ни очакватъ, готови да разкриятъ предъ насъ миналото на своитѣ долини и усой.

На върха Гьозъ-тепе има останки отъ старинни постройки, следи даже отъ новокаменната епоха. Навсѣкѣде тукъ е осѣяно съ остатъци отъ чирепи на глинени сѣдове, хромели, развалини отъ зидове. Тукъ споредъ нѣкои ще трѣбва да се търси светилището на Диониса, посетено отъ Александръ Велики и бащата на императоръ Августа. Но за сега само съ повърхностно изучаване нищо положително не може да се каже. Ще трѣбва да се посетятъ всички върхове въ Родопитѣ и да се направятъ разкопки тамъ, където би могло да се предполага, че е светилището и тогава едвамъ ще може да се установи кой е билъ върхътъ Зилмисосъ.

Вече се стъмни, ние напускаме Гьозъ-тепе за къмъ Чалътъ, за да продължимъ на другия день къмъ Балабанъ-Триградъ-Мугла-Чепеларския Карлъкъ.

В. Миковъ

КЪМЪ ВЪРХА!

Желанието да се избѣгне отъ оковитѣ на навика, протестътъ срещу машинната цивилизация на равнинитѣ е което кара човѣка да се стреми къмъ най-високитѣ върхове на земята, съ горещъ трепетъ и ненаситна жажда. Спокойствието, удобствата, това сѣ богове на низината. Да се освободимъ отъ тѣхъ и да литнемъ къмъ животворящата свѣтлина! Въ праздницитѣ на душата, когато се отклонимъ отъ ежедневиия животъ, въ днитѣ, когато сме действително свободни и когато желаемъ да бждемъ свободни, насъ ни маматъ пжтекиѣ, които водятъ нагоре. Тамъ горе сме по-близо до бога, тамъ горе ние го чувствуваме и дириме.

Гладко се развива живота долу низко, но планинецътъ иска да стигне висинитѣ. — вѣчния примѣръ за всѣки напредѣкъ. На Олимпийскитѣ върхове гърцитѣ поставиха троноветъ на своитѣ богове. Отъ тукъ, отъ висинитѣ, тѣ трѣбваше да хвърлятъ погледъ на далече. Нагоре, това е искамъ, желая надолу — това е трѣбва. И уморенъ, стигналъ върхътъ, човѣкъ дълго гледа къмъ равнинитѣ, дълго гледа какъ бавно догарятъ последнитѣ лъчи на залѣзващото слънце. Нѣкакви щастливи акорди затрепватъ, това е радостта отъ победата. Желанията сѣ постигнати. Рѣдко животътъ предлага една такава целъ, каквато е върхътъ на планинитѣ, рѣдко може човѣкъ да извика: така сигурно както тамъ горе: постигнато е.

Тамъ горе замиратъ скърбитѣ на миналото, тамъ горе се забравя онова, което ни чака при слезането, тамъ горе е безжеланото щастие на победи-

теля. Пречкиѣ на пътя сѣ отминати, чудното чувство на собствена сила, на издържливостта на тѣлото, рѣдкото чувство на настоящето, което иначе замира незабелязано въ насъ, заставатъ като горещъ пунктъ въ нашия животъ, у насъ се събужда съзнанието на забравеното собствено азъ.

Никой, който пжтува съ влакъ или по въздуха, не може да почувствува опиянението на сполуката, която е предшественикъ на всички човѣшки стремежи. Цивилизацията на равнината ни е много дала, но и много ни е ограбила, тя е атентаторка на всичко душевно. Това, което се върши горе на планината е велико дѣло въ сравнение съ това въ низината. Каквото долу е работа на паритѣ — ядене, спане, постигане една известна целъ, всичко горе въ самотата е дѣло на разсѣдка, на обстояни планове и изисква мисълъ, сила, на кжсо цѣлия човѣкъ, както е създаенъ отъ природата въ свѣта. Всѣка крачка направена по скалата е едно мъчно сражение, за което трѣбва да се изработи планъ и да се действува правилно съ армията отъ мускули за да се спечели. И когато застанемъ горе на върха на планината, издигната високо надъ всичко човѣшко и се загледаме въ далечния хоризонтъ, тогава мислиме, че царуваме надъ време и пространство и въ победно щастие забравяме, че и ние ще изчезнемъ като повѣхването на вѣтреца и че сме безкрайно и много, много малки.

(Изъ Bergsteiger Zeitung).

ВЕСТИ И БЕЛЕЖКИ

Туризмът и наука. Не един път любителя на природата е имал случай, покачен на някоя старинна стена, да се наслаждава на величествени панорами. Отъ Урвичъ, той е ималъ случай да наблюдава буйния Искъръ какъ лжкатуши изъ дефилето; отъ Момина скала надъ с. Бояна, той се любувалъ на сребристиятѣ води на водопада; отъ Кракра надъ с. Перникъ, той е наблюдавалъ лжкатушенето на р. Струма; отъ Хисарлъка — на великолепия изгледъ на Кюстендилъ и далечни хоризонти на загубенъ край. . . А на кой ли връхъ, увѣнчанъ съ рушевини, не е стѣпилъ кракътѣ на нашия предприемчивъ и смѣлъ туристѣ! . . . И достигналъ царството на орлитѣ, бистрия му погледъ е прекосявалъ на дължъ и на ширъ безкрайнитѣ простори. . .

Но не само за планинскитѣ върхове, къмъ които туриста се носи съ крилетѣ на орелъ, говоря азъ. Не! Съ тѣзи нѣколко редове бихъ желалъ да обърна вниманието на нашия туристъ върху едно обстоятелство, къмъ което той въ много случаи е билъ равнодушенъ.

Страната ни е пълна съ знойни и незнойни още старини. Нѣма населенъ край, който да не свързва името и миналото си съ старинни рушевини, могили, черкви, пещери, селища, или старини отъ другъ родъ, една малка частъ отъ които наблюдателното око на нашия ученъ е успѣла да открие и изучи, а по-големата частъ, закрыта въ непристъпни мѣста и про-странни нива и полета, стои още непозната.

Стариннитѣ находки сж гравидото за историята на народа и колкото една страна е богата съ старини, толкова повече тя е обектъ на все страни из-учавания и опознавания. За гордостъ, България е богата съ най-разнообразни старини: много крепостни рушевини стърчатъ по уединени върхове, хиляди могили могатъ да се наброятъ изъ пространнитѣ полета, множество пещерни отвори зеятъ изъ планинскитѣ дебри.

Трѣбва ли, обаче, туриста да бжде едностранчивъ въ своитѣ пътувания, трѣбва ли той да се задоволява само съ крайната си цель — да достигне върхътъ, да направи нѣколко фотографически снимки и да бърза съ завръщането си! Като се има предъ видъ, че туристътъ е младия интеллигентенъ елементъ на обществото, пѣленъ съ знания, любознателностъ и предприемчивостъ, мисля че би трѣбвало да се отговори, не.

Неговия далеченъ път за крайната цѣль, водещъ презъ полета, долини, гори, скалисти долове и

върхове е усеянъ съ многобройни и най-разнообразни старини. Въ полето наблюдателното му око може да прочете десетки могили; той може да открие между тѣхъ нѣкоя отворена и ограбена отъ иманяри гробница, или предисторическа находка; той може да открие изъ оранитѣ ниви разнообразни предмети отъ предисторически селища; той може да се натъкне на разкопани основи на старинна църква, сграда, оброчище, на манастирище, на уединени предмети като каменни надписи, базиси за статуи, оброчни плочки, монети или др. предмети. Минавайки презъ селото или градътъ туриста може да открие подвижни или неподвижни старини; презъ долинитѣ, горитѣ и върховетѣ туриста може да се натъкне на уединени старини като каменни надписи и др.: въ скалиститѣ долове той може да открие интересни пещери, непознати до сега, криещи въ себе си богатъ материалъ за геолога и предисторика.

При горнитѣ случаи какво би могълъ да предприеме туриста презъ време на пътуването и завръщането си? Нѣколко бѣгли бележки за всичко ви-

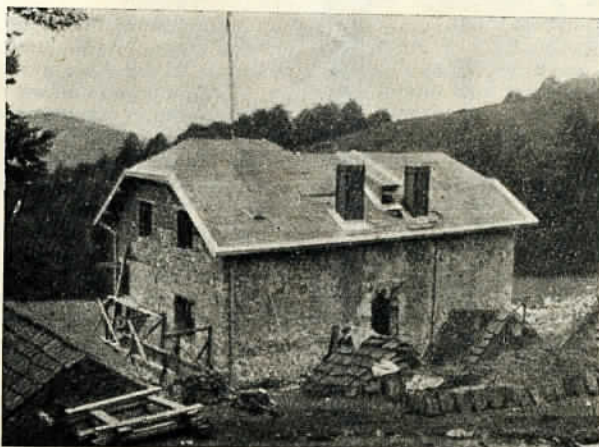
дено не биха го никакъ преуморили, нито биха попречили на маршрута му. Неговитѣ уведомявания за видени иманярски разкопки биха предпазили отъ доунищожаване ценни старини, а обектива на фотографическия му апаратъ би запазилъ за винаги случайно открита старина, която времето и атмосфернитѣ влияния ще унищожатъ, а случайно намѣрени старинни предмети, предадени въ съответнитѣ музейни управления биха ориентирали изучаванията на ученитѣ въ покрайнината.

Говорейки за старинитѣ, които биха попаднали предъ очитѣ на туриста ни, смѣтамъ, че всѣки е запознатъ съ онова що се намира въ страната ни. Единъ бѣгълъ погледъ изъ витринитѣ на който и да е билъ нашъ музей е достатъченъ да обогати знанията му и лесно да се справя съ всичко онова което би видялъ вънъ изъ пространнитѣ полета, долове, гори и върхове.

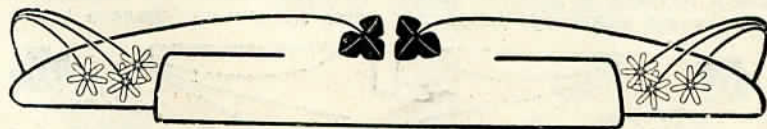
На края бихъ казалъ, че туриста би могълъ да служи и като контроленъ органъ за запазване отъ разрушаване и разграбване на старинитѣ ни.

Съзнавайки голѣмата роль която биха изиграли бележитѣ и донесенията на любознателния туристъ, азъ апелирамъ къмъ всички любители на природата покрай радостта и възхищението си отъ природнитѣ ни хубости да проявятъ интересъ и къмъ старинитѣ ни, за което тѣ ще иматъ благодарността и признателността на науката.

Недѣлчо Петковъ

Хижата на Кюстендилския клонъ

ДРУЖЕСТВЕНЪ ЖИВОТЪ

Изъ клоновете. Председателят на Дружеството до сега е посетилъ и устроилъ туристически събрания съ настоятелствата на следните клонове отъ Б. Т. Д.: Бургазъ, Сливенъ, Ямболъ, Стара Загора, Казанлъкътъ, Пловдивъ, Хасково, Златенъ долъ, София, Търново, Гор. Орѣховица, Пловдивъ, Тръвна, Габрово, Плевенъ, Шуменъ и Варна. При откриване агитационната седмица отъ Гор. Орѣховския клонъ г. Козаровъ е държалъ въ мѣстното читалище рефератъ: *Туристиката и материалниятъ ѝ изгоди за обществото ни*. Размѣнени сж мисли по осигуряване приходи за клоновете споредъ мѣстните условия, строежъ на хижи, домове, маркиране пѣтища, поставяне рекламни табла по гаритѣ, написване пѣтеводители, устройване ученически спални, залесяване, създаване нови клонове и пр. Съ малки изключения между другаритѣ туристи се забелезва силенъ стремежъ къмъ надпреварване, а нѣкои развиватъ дейностъ достойна за подражание. Въпреки голѣмата стопанска криза хасковски почватъ домѣтъ си, плевенци го вече покриватъ, търновци прокараха вода и електричество въ хижата си, а пловдивци и сливенци приготвятъ проектитѣ си за хижи.

Ловченци безшумно привършватъ домѣтъ си, перничани освѣтиха малката хижа на Голо бърдо, Кюстендилци само за 30—40 работни дни изградиха хижата си на Осогово, а софиянци залесяватъ Витоша, строятъ възпоменателни чешми и замислятъ строежа на нови спални при хижа Алеко. Сливенци издадоха пѣтеводителъ за Сливенъ и околността му, а врачанци проучватъ пещерата Леденика и замислятъ постройка за хижа при входа ѝ.

Шуменци, освенъ хубаво уреденитѣ спални въ пожарната команда, сж ангажирали за Б. Т. Д. десетъ декара дворно мѣсто за туристическо лѣтoviще при с. Гюзекенъ. Старо Загорци сж уредили уличенъ кинематографъ съ изгледи отъ България и красятъ Аязмото при града. Казанлъчани залесяватъ *Тюрбето* всрѣдъ града, ямболци замислятъ да устроятъ спални при руския манастиръ Св. Спасъ въ Бакаджики. Златиндолци ще обвърнатъ въ туристически паркъ Маришкия островъ при селото.

Дружествения председател въ скоро време ще посети клоновете въ Русе, Разградъ, Дръново, Лѣсковецъ, Дол. Орѣховица, Враца и др.

Въ началото на м. септемврий т. г. подпредседателя на Б. Т. Д. Н. Галчовъ посети дружественитѣ клонове въ Юго-Западна България — Кюстендилъ, Дупница и Самоковъ.

Навсякъде той е свикалъ на заседания клоновитѣ настоятелства, съ които е конфериралъ по тѣхната дейностъ, като е далъ и упѣтвания за предстоящата организационна дейностъ на клоновете.

Кюстендилския клонъ въ организационно отношение стои добре и развива трескава дейностъ по изграждане на хижа Руенъ. Последната се строи на 106 кв. м. Тя е масивна двуетажна постройка, вече изидана и покрита. За тази зима ще бждатъ готови за използуване две стаи. Хижата е въ мѣстността „Плавилото“ на 1650 м. височина и на 4 часа пѣтъ отъ Кюстендилъ за върха Руенъ. Хижата има водопроводъ и телефонна връзка съ Кюстендилъ. Въ нея ще живѣе пазачъ презъ цѣлата година. Кюстендилскитѣ другари заслужаватъ похвала за добрата организация въ работата и за тѣхната пожертвувателностъ.

Хижата е изградена само въ едно лѣто и интереса на гражданството къмъ туризма е силно повишенъ. Ц. Н-во е отпуснало 20,000 лв. помощъ за изграждане хижата, за която ще сж потребни около 200,000 лв.

Дупнишкиятъ клонъ следъ избора на новото настоятелство се реорганизира. Подновено е членството на много членове на клона. Н-вото е намѣрило срѣдства за ремонтване на хижа „Скакавица“ и е въвело напоследѣкъ, макаръ и минимална, такса за пренощуване въ хижата.

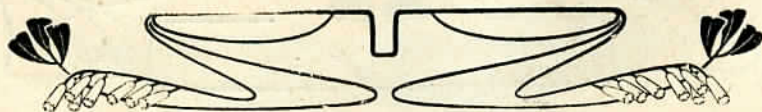
Н-вото издава серия отъ илюстрирани картички — хубави изгледи отъ западна Рила и гр. Дупница. Картичките се пласиратъ добре. Има известна неясностъ въ отношенията на клона съ мѣстния клонъ на Ю. Т. С., при който сжществува значителна гражданска секция отъ пълнолѣтни членове. Това пречи на правилното развитие на клоновата организация.

Дупнишката община е отпустила мѣсто за туристически домъ и градина. Мѣстото се залесява. Проектира се за зимния сезонъ по-усилена културно-просвѣтна дейностъ на клона. Излетната дейностъ е била удовлетворителна.

Самоковскиятъ клонъ е въ упадѣкъ. Постройката на хижа „Мусала“, за която миналата година имаше събрани материали, е въ пълненъ застой. Въ началото на 1927 год. на общо годишно събрание, е било избрано ново настоятелство, което и до срѣдата на годината не се конституирало, а било въ пълно бездействию. Презъ м. юний т. г. се свиква общо събрание, което е избрало една извънредна контролна комисиия, която да ревизира дѣлата и касата на клона. До срѣдата на септемврий тази комисиия не е извършила ревизията и не е свикала общо събрание, за да даде отчетъ. Списанието не се раздава на членовете, а се трупа въ канцеларията. Членскитѣ вноски не се събиратъ отъ членовете. Празникътъ на Рила — 2 августъ, е билъ отпразднуванъ малко анемично. Клонътъ е уредилъ спалня съ юношитѣ едва въ края на сезона.

Заслужено отличие. По представление на председателя на Чехословашкия туристически клубъ Председателя на Чехословашката Република е наградилъ съ ордена на „Бѣлия лъвъ“ бившия председател на Б. Т. Д. г. *Илия Антоновъ* за неговитѣ заслуги въ дѣлото за сближение на славянскитѣ народи съ участието му като делегатъ на Б. Т. Д. въ учредителния конгресъ на Асоциацията на славянскитѣ туристически дружества, станалъ миналата есенъ въ Прага. Ние поздравяваме г. Антонова съ заслуженото отличие, което е такова и на Б. Т. Д.

Пернишкия клонъ Голо бърдо е извършилъ презъ лѣтните месеци голѣми излети изъ Рила, Пиринъ, Витоша и западните български краища, толкозъ малко посещавани отъ нашитѣ другари. Хижата на клона въ Голо Бърдо е била добре посещавана презъ сезона. Тя ще бжде отворена и зимно време презъ и срещу празникъ. Клонътъ приготвя художествени снимки, които ще се поставятъ на гаритѣ въ Перникъ и Радомиръ. Приготвява се сжщо албумъ и диапозитивна серия отъ снимки за работитѣ въ рудницитѣ и на повърхността. Настоятелството урежда презъ зимата цѣлъ редъ туристически сказки изъ разнитѣ области на науката. Референциитѣ отъ другитѣ градове ще бждатъ добре заплатени.

Редакторъ: Ив. Велковъ

Печатница „Родопи“ ул. Ц. Самуилъ * София